Rede van de heer J.Kamminga, voorzitter van de V.V.D, uitgesproken bij de opening van de 35ste jaarlijkse algemene vergadering op vrijdag 19 maart 1982 te Venlo.
Nog vijf dagen. Dan is het zover. Dan weten we hoe sterk de V.V.D in de komende jaren in de staten vertegenwoordigd zal zijn. Een Sterke V.V.D is belangrijk omdat veel beslissingen die de mensen direct raken in de provincie genomen worden.
Maar over vijf dagen weten we nog iets.
We weten dan ook hoe de kiezers denken over het tot nu toe ge- voerde regeringsbeleid.
Bijna één jaar zijn de regeringspartijen CDA, PvdA en D'66 nu met elkaar bezig.
De ploeg die er moest en zou komen. De Sterke ploeg van de snelle beslissingen.
En inderdaad, binnen een paar dagen was de eerste beslissing er al: de V.V.D mocht niet meedoen. Een kabinet met de V.V.D zou een o-zo-smal draagvlak hebben.
Daarna is het wel verder gegaan, maar na die ene snelle beslissing was het gedaan met de besluitvaardigheid; maanden formeren en ruzien mondden uit in een mistig accoord.
De ploeg zat er amper en was ook al weer gevallen. Cabaretiers konden zich uitleven. Kroniek-schrijvers hun hart ophalen. Waarin een klein land groot kan zijn!
Nu zit het kabinet er dan zo'n vijf maanden. Maar volgens Vrij Nederland van vorige week is het best bewaarde geheim in Den Haag: Het kabinet bestaat niet. Het is een koppige hersenschim. Het "bestaat niet" omdat er geen beslissingen worden genomen of, eerlijk is eerlijk, als er dan eens een beslissing wordt genomen, dan is het steeds om maar later te besluiten. Niet nu, maar vol- gende week, over veertien dagen, dan zullen we echt beslissen.
Dat is nu al maanden achtereen het parool.
Over vijf dagen kunnen de kiezers ook over deze gang van zaken in Den Haag hun oordeel geven. Wij wachten dat oordeel met ver- trouwen af en de V.V.D rekent daarbij op al die duizenden CDA- én D'66-kiezers die het vertrouwen in deze coalitie met de PvdA verloren hebben. Die vinden dat er een echte aanpak van de Problemen moet komen: meer ruimte voor onze bedrijven omdat daar de bron van onze welvaart ligt. Omdat alleen daar nieuwe arbeids- plaatsen geschapen kunnen worden. Wij zeggen het duidelijk: Wij willen van dit eindeloze vooruitschuif-kabinet af.
Voor de V.V.D gaat het er bij deze verkiezingen om haar historisch verkiezingsresultaat uit 1974 te overtreffen. Toen haalden we bij de statenverkiezingen maar liefst 19%. Nu gaan we op naar de 20%. Een op de vijf kiezers een liberale kiezer!
Ons land verdient een ander kabinet, een ander beleid. Jarenlang hebben zogenaamd

progressieve politici ons voorgehouden dat eigen- lijk alles kon en dat, als je maar echt wilde, er geld genoeg was. De progressieve politici die niet ophielden ons voor te houden dat 2+2 vijf is en niet vier. Maar niet alleen zogenaamde progressieve politici droegen deze leer uit. Zij werden in het voet- spoor gevolgd door modieuze christen-democraten die bang waren voor rechts versleten te worden. En uiteraard door de politici van "pragmatische huize", de politici die zich "anders links" of "redelijk alternatief" noemen. Maar nu, in 1982, nu deze lieden
het in ons land opeens voor het zeggen hebben, heeft men ontdekt dat die oude rekensom niet klopt. Nu is het plotseling bezuinigen geblazen en meent men zijn leven te moeten beteren door de kiezer voor te houden dat 2 + 2 nog slechts drie is. Een opmerkelijk omslaan in het denken dat begeleid wordt door termen als "nieuw realisme" of "grenzen aan de groei". Een nieuwe pessimistische boodschap!
Weet u wat zo opmerkelijk is? Dat de politieke stroming die altijd heeft beweerd dat 2+2 gewoon vier is, een boodschap die niet door de waan van de dag wordt bepaald', minder nieuwswaarde lijkt te bezitten. Waren het niet de liberalen die al in het midden van de jaren '60 waarschuwden voor de wildgroei in ons sociale ver- zekeringsstelsel? Zeggen wij niet al jaren dat, als er geen even- wichtige sociaal-economische politiek wordt gevoerd, de economie in ons land scheef zou groeien?
Ik zeg dat niet omdat ik vind dat de V.V.D ten koste van alles snel op het regeringskussen moet. Ik zeg dat omdat ik me zorgen maak over de ernstige mentale depressie waaraan ons land lijdt. Er zijn veel te veel zwartkijkers die het niet meer zien zitten.
Modegevoelige opinieleiders gaan in dit denken voorop en politici laten het zich aanleunen. De mensen hebben geen vertrouwen meer in de sociaal-economische toekomst. De groei in ons land is bijna nul geworden. De werkloosheid loopt schrikbarend op. In onze bedrijven wordt nu al jaren achtereen veel te weinig geinvesteerd.
Er is een proces van ont-industrialisering aan de gang.
F O U T ! :
De moedeloosheid, de futloosheid van de zwartkijker mag niet de nieuwe mode zijn. Je hoeft je oor in de samenleving maar te luisteren te leggen om te horen hoe het vertrouwen in de politiek is gedaald. Er is een groeiende afkeer van "Den Haag" en van de bekrompen belangenbehartiging door allerlei pressiegroepen. Denkt u maar eens

aan de vele acties en stakingen die de afgelopen weken zijn gehouden. Het respect voor de politici in Den Haag slaat om in minachting door de weifelachtigheid en onduidelijkheid van degenen die beslissingen zouden moeten nemen. Het kon alles bij elkaar niet ongelukkiger.

In onze samenleving is de laatste jaren een soort "tegenmaatschappij" ontstaan waarin verschillende vaak min of meer nihilistische lieden zich hebben gegroepeerd. Groeperingen van mensen die vaak sterk van de maatschappij vervreemd zijn. Kenmerkend voor deze maatschappij is de anti-houding. Het anti-kapitalisme, het anti-militairisme, de anti-parlementaire opstelling, de anti-technologische instelling, de angst voor computers en chips.

Wat is nu eigenlijk de achtergrond van de psychische depressie, van het gevoel dat Nederland in de put zit?

Na de Tweede Wereldoorlog is er een lange periode geweest van grote nationale opbloei. Tot in het midden van de 50-er jaren werd ons land gekenmerkt door een geest van wederopbouw. Een geest van eensgezindheid en doelgericht handelen bij de opbouw van een nieuw Nederland. Op de fundamenten die toen zijn gelegd, heeft ons land tot het midden van de jaren '60 een hoge economische groei bereikt. En alle partijen hebben meegewerkt aan de opbouw van een sociaal zekerheidsstelsel dat tot de allerbeste in de wereld be- hoort.

Maar toen dat eenmaal bereikt was, leek het wel of we onze idealen en energie kwijt raakten. In het midden van de 60-er jaren brak een kleine culturele revolutie uit tegen de maatschappij van de prestatie, van het establishment. Die culturele en soms ook ludieke revolutie - weet u het nog: de krenten die werden uitgedeeld ora het overspannen reagerend. gezag te tarten - heeft zeker een aan- tal positieve effecten gehad. De soms wat stijve burgerlijkheid werd enigszins ontspannen. De democratiseringsbeweging werd ingezet. Maar er was ook een schaduwzijde. Zoals meestal in dergelijke situaties sloeg de slinger hier en daar ook veel te ver door.

Het bestuur van onze universiteiten werd dolgedraaid, goede en ge- accepteerde zaken werden afgebroken. Na die vernieuwing in de 60-er jaren ontstond de Grote Matheid. Een tijd die gekenmerkt werd door "het-kan-niet-op" denken. Nooit was het genoeg. In de consumptie-maatschappij leek iedere inspiratie en fut te ver- dwijnen. En nu zitten wij, in het begin van de 80-er jaren, met een mentale depressie, gekenmerkt door futloosheid, onzekerheid, angst voor de toekomst, "doemdenken" en egoisme. Het

ik-tijdperk viert hoogtij.
Het gevaar is dat deze depressie in ons denken een zichzelf ver- vullende profetie begint te worden. Men verliest de fut, de energie, het initiatief zèlf wat aan die toekomst te doen. Men eist dat de overheid voor alles zorgt, men leunt tegen de over- heid aan. Veel oude taken zijn volbracht en nu missen we en de overtuiging èn de dadendrang om samen nieuwe taken aan te pakken.
Wij moeten weer aan de toekomst werken, aan een mentale spiraal omhiig, in plaats van naar beneden.
Dat gebrek aan vertrouwen in de toekomst, aan vertrouwen in de werking van onze democratie, daardoor de optredende vervreemding van grote groeperingen en de toenemende werkloosheid, dat alles vormt een uitstekende voedingsbodem voor anti-democratisch extremisme. Die anti-democratische gerichtheid komt u tegen bij uiterst links en bij extreem rechts. De onvrede over het onvermogen van Den Haag, over de durf, het lef de problemen werkelijk aan te pakken, kan gevaarlijke vormen aan gaan nemen.
Ik noem u één voorbeeld.
Het vaak onduidelijke beleid van de overheid op het gebied van de wetshandhaving. Soms kan je je niet aan de indruk onttrekken, dat met twee maten wordt gemeten. Soms gaan groeperingen, die menen dat het aanrichten van schade aan gemeenschaps- of particuliere goederen een nieuwe vorm van creatieve meningsuiting is, min of meer vrij uit, terwijl met de gedupeerden amper rekening wordt gehouden, terwijl kleine en onbeduidende overtredingen van de gewone burgers nauwkeurig worden afgestraft.
De praktijk:
Bij een kantoor in Amsterdam worden regelmatig de ruiten inge- gooid. Het personeel moet vaak eerst stenen rapen voor men aan het werk kan. Van de daders natuurlijk geen spoor. Maar wanneer enkele uren later het bedrijf dat de nieuwe ruiten weer eens komt plaatsen de auto op de stoep parkeert, volgt onmiddellijk een bon.
Is het wonder dat er rancune ontstaat en vervaging van de grens tussen legaal en illegaal gedrag. Deze ontwikkeling moet een halt worden toegeroepen.
Het nationaal egoisme neemt weer toe. De bereidheid van sommige landen om een redelijk aandeel te nemen in de bescherming van ons
hoogste collectieve goed, onze veiligheid, neemt sterk af. Een
pacifistisch-neutralistische stroming meent dat de bescherming die Amerika ons sinds

de Tweede Wereldoorlog heeft geboden overbodig en niet gewenst is.
Ik kan mij niet aan de indruk onttre.kken dat er duidelijk parallellen zijn met de situatie in de 30-er jaren. Ook toen politiek verval, grote werkloosheid, afbraak van de defensie-inspanning en een morele verzwakking die tot gevolg hadden dat men niet meer wist op welk moment duidelijk moest worden opgetreden tegen extremistische krachten. Welke politieke stroming, welke politieke leiders geven nu in 1982 het antwoord op de uitdaging die de moe- heid van onze maatschappij stelt?
Liberalisme is gebaseerd op het feit dat de bron, de motor van onze maatschappelijke vooruitgang de individuele creativiteit is. Creativiteit kan alleen tot werkelijke ontplooiing komen in vrij- heid. Onze liberale opvatting van vrijheid is altijd verbonden geweest met verantwoordelijkheid en zelfstandigheid. De individuele mens is zelf verantwoordelijk voor zijn handelen, maar hij moet de vrijheid van anderen respecteren. De mens heeft er naar liberale overtuiging ook toe bij te dragen dat iedereen gelijkwaardige kansen krijgt tot zijn ontplooiing.
Altijd is het liberalisme een optimistische maar ook realistische politieke stroming geweest, optimistisch ten aanzien van de toekomst van de mensheid en van de mogelijkheden de samenleving waarin wij leven te verbeteren. Creativiteit, inventiviteit, ge- loof en vertrouwen in de individuele mens. Dat zijn liberale sleutelwoorden. En juist nu moet dit liberale élan ons land uit de put helpen, moet het een nieuwe identiteit geven, die tot nieuwe initiatieven zal leiden. Ons land zal zijn moedeloosheid overwinnen door zich nieuwe taken te stellen en de oude die nog waardevol zijn te gaan herijken. Als wij de uitdagingen die voor ons liggen durven op te pakken, kan de futloosheid en moedeloosheid als sneeuw voor de zon verdwijnen. Uitdagingen zijn er ge- noeg en wij hebben er een antwoord op.
Nederland heeft na de Tweede Wereldoorlog, in de jaren '50 en '60, zowel door interne kracht als door gunstige buitenlandse omstandigheden een grote internationale rol kunnen spelen, groter dan ons land toekwam op grond van onze beperkte macht. In de jaren '70 is een groot deel van deze rol verloren gegaan. De reputatie van een actieve, betrouwbare bondgenoot, van een ideeen- rijke constructieve Europese partner, van koploper in een aantal internationale organisaties, zijn wij aan het verliezen. In toe- nemende mate is ons land afgezakt tot dwarsligger, tot probleem- veroorzaker. Tot een land dat internationaal politiek meent te kunnen voeren door niet naar de ernstige problemen van deze tijd te kijken, maar naar zinloze boycot-acties en andere vormen

van schijnpolitiek. Door zieh te verliezen in veilige detailkwesties die niemand de "politieke" kop kosten.
Met grote verslagenheid hebben wij kennis genomen van de dood van vier IKON-journalisten in El Salvador. Juist wij als liberalen, die vinden dat journalisten overal ter wereld vrij en onbelemmerd hun werk, moeten kunnen doen, voelen dit als een afgrijselijk ge- beuren. De ellendige polarisatie, de burgeroorlog binnen één volk, vervult ons met afschuw.
Wat gebeurt er nu werkelijk aan vredesinitiatieven? Waar blijft Nederland, waar blijft Europa, nu steun gegeven kan worden aan het initiatief tot bemiddeling van de President van Mexico?
Zo'n actie, zo'n handreiking verdient alom steun. Ik vraag onze regering, het Europese Parlement, de actie van Mexico te ver- sterken! Wij willen dat onze regering de prompte reactie van Amnesty International, dat een diepgaand onderzoek instelt, met alle beschikbare middelen steunt.
De komende jaren zullen wij razendsnel moeten komen tot een actief en realistisch buitenlands beleid. Een beleid waarin wij de lasten van de Westerse democratieen voor de verdediging van de vrijheid en de bevordering van de economische vooruitgang in de wereld gezamenlijk dragen. Europese samenwerking is daarbij een voor- waarde. Helaas wordt daaraan nog onvoldoende inhoud gegeven. Ons land kan alleen maar een politieke rol van betekenis vervullen en zijn idealen verwezenlijken als onze samenleving zich kwali— tatief zo ontwikkelt, dat ons een opbouwende internationale rol toekomt. Daarvoor zijn nodig: onafhankelijkheid, flexibiliteit, een hoog intellectueel niveau en besluitvaardigheid.
Als wij dat kunnen opbrengen, dan kan de ontwikkelingssamenwerking beter inhoud worden gegeven. Laten wij jonge mensen met een op- leiding, jonge mensen-die dat willen, uitzenden over de wereld naar landen waar hun kennis nodig is. Laten wij de gelden die wij voor ontwikkelingssamenwerking beschikbaar stellen zo aanwenden dat zij uitsluitend zinvol worden besteed. Aan misstanden - zoals gesignaleerd in het NCO-rapport van de Teldersstichting - moet op korte termijn een eind körnen.
Laat ook ons exporterende bedrijfsleven een rol speien bij de ontwikkelingssamenwerking. Men kan onze deskundigheid goed ge- bruiken. Laten wij de democratische opbouw van Europa versterken. Het Europese Parlement moet in de komende jaren een sleutelpositie gaan innemen. Wij moeten los van de enge nationale

belangen.
Maar wij moeten beginnen met orde op onze eigen zaken te stellen. Wij moeten ons daarbij goed voor ogen houden dat wij met de afbraak van het welvaartscheppend vermogen van ons land de ont- wikkelingslanden een heel slechte dienst bewijzen. Armoede en onderdrukking bestrijden is niet alleen een eis van menselijke rechtvaardigheid, maar ook bitter noodzakelijk om een blijvende vrede te waarborgen.
Binnenlands wordt de belangrijkste uitdaging op dit moment natuurlijk gevormd door de schrijnend hoge werkloosheid. Vijfhonder- duizend werklozen en honderdduizenden werklozen extra, vermomd door de WAO, zijn in alle opzichten onaanvaardbaar. De V.V.D heeft duidelijke ideeen hoe die werkloosheid teruggebracht kan worden. Daarbij Staat voorop dat wij werkgelegenheid willen scheppen bij de bedrijven. Daar moet het worden verdiend. Nog meer welzijns- werkers en mensen bij alle mogelijke gesubsidieerde instellingen lossen het probleem van de werkloosheid niet op. Ook niet het creeren van banen door de bestaande in tweeen te hakken allein.
Nee, er moet werk gecreeerd worden in de bedrijven. Door ont- wikkeling van nieuwe producten, door het vinden van nieuwe markten. Daar ligt de motor van onze welvaart.
Er moet mij nog iets anders van het hart. Het is niet eerlijk, het is niet realistisch al die honderdduizenden werklozen voor te houden dat zij de komende paar jaar allemaal weer aan de slag kunnen. Elk jaar melden zieh al vijftigduizend nieuwe mensen op de arbeidsmarkt. Dat betekent dat er in de 80-er jaren nog eens een half miljoen mensen bijkomen die werk moeten vinden. Terwijl in die zelfde tijd het aantal mensen dat met pensioen gaat aan- zienlijk geringer is.
Maar aan arbeid moet niet alleen worden gedacht vanuit een economisch perspectief. Wij moeten ook voldoende oog hebben voor de sociale gevolgen. Mensen die van de ene dag op de andere plotse- ling op straat komen te staan, krijgen een enorme mentale dreun te verwerken. Langdurige werkloosheid tast het welzijn van de mensen aan, kan grote spanningen in het gezin geven, geeft de mensen veel minder ontplooiingskansen. Een deel van de sociale contacten valt weg. Tijdsbesteding wordt een probleem. Langdurige werkloosheid werkt ontwrichtend. De tijd is voorbij dat de waarde van de mens bepaald wordt door zijn baan, zijn maatschappelijke functie. Het gaat om de mens zélf.
En ik zei het u al, het is gewoon niet eerlijk mensen zonder werk voor te houden dat zij in de nabije toekomst zo weer aan de slag kunnen. Het is hen een rad voor ogen draaien.

Natuurlijk moet worden gestreefd naar verbetering van de situatie. Liberalen gaan daarbij voorop. Vanavond zeg ik u dat ingrijpende maatregelen, ook bij hen die werken, hiet voorkomen kunnen worden. Wij zullen in ons land niet ontkomen aan arbeidstijdverkorting op brede schaal. Dat zal gepaard gaan met inlevering van een beperkt gedeelte van het loon. Door terugdringing van de overheidstaken zullen als compensatie belastingen kunnen worden verlaagd. Meer mensen kunnen zo aan de slag, waardoor een deel van de uit- keringen zal vervallen. Zo kunnen de sociale premies omlaag zowel voor werknemers als werkgevers.
Daarboven vind ik het noodzakelijk dat wij diegenen die langdurig zonder werk zitten de plaats in de maatschappij geven die hen toekomt. Ook zij hebben recht op ontplooiing, recht op een zinvol bestaan. Mijns inziens rechtvaardigt dit een nieuw beleid ten aanzien van het vrijwilligerswerk. Vrijwilligerswerk gaat vaak over maatschappelijk gezien heel belangrijke en essentiele zaken. Wat zou ons verenigingsleven zijn, onze sociale zorg, het natuur- en landschapsbeheer, de cultúrele en politieke activiteiten, zonder de inzet van honderdduizenden vrijwilligers?
Weet u, vrijwilligerswerk is eigenlijk een typisch liberale bezig- heid, is voortgekomen uit het particulier initiatief. Een nieuw beleid ten aanzien van de vrijwilliger zou een aantal obstakels kunnen opruimen die de inschakeling van de werklozen, die nu niet bezig mogen zijn, mogelijk maakt. Wettelijke belemmeringen maken het werklozen vaak erg moeilijk om niet-betaalde activiteiten te ontwikkelen. Bij studie komt hun uitkering in gevaar. Toch is dat nodig, want veel werk dat zij zouden kunnen doen, vereist een zekere mate van opleiding. Hun juridische positie is vaak onduide- lijk. De uitgaven die zij als vrijwilliger maken voor vaak heel nuttige taken, zouden vergemakkelijkt kunnen worden als er bij- voorbeeld een duidelijke fiscale aftrek-regeling kwam.
Het lijkt mij een liberale opgaaf van de eerste orde om de niet- betaalde arbeid in onze samenleving te herdefinieren en een grotere rol in onze samenleving toe te kennen.
Van groot belang voor de toekomst van ons land is met name ook het onderwijs. Daar worden de mensen gevormd die onze samenleving straks moeten "trekken". Ondanks de gigantische groei van het onderwijsapparaat en de hoge onderwijsuitgaven per hoofd, laat de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs raeer en meer te wensen over. Het aantal Nederlanders in internationale organisaties loopt schrikbarend terug, vooral ook door een achteruitgang in de gemiddelde kwaliteit van diegenen, die zich aanbieden. Onder andere door een geringere uitdrukkingsvaardigheid en ge- brekkige talenkennis,

waardoor men in de concurrentie met kandidaten uit andere landen uit de boot valt.
Wil ons land mee kunnen spelen bij nieuwe technologische ont- wikkelingen, in internationale organisaties e.d., dan is onderwijs van hoog kwaliteitsniveau noodzakelijk. Dan zal Nederland zeker niet moeten overgaan tot één schooltype. Dat sluit niet aan bij onze wens het onderwijs nu zo in te richten dat jonge mensen met hun opleiding in onze samenleving en ons bedrijfsleven zo goed mogelijk aan de slag kunnen.
De komende jaren moeten wij ook af van de overheidsverslaving.
Van het waanidee dat de overheid er voor alles en iedereen is en overal oplossingen voor heeft. Het is toch te gek dat er bijna geen activiteit in dit land meer ontplooid'.kan worden of de overheid springt op een of andere manier bij met subsidie.
Die weelderig groeiende subsidie-boom, waarvan niemand de ver- schillende takken meer kan onderscheiden, zullen wij met verstand en in alle redelijkheid moeten snoeien en inkorten. Er is op dit terrein al wildgroei genoeg. Kamervoorzitter Dolman verklaarde onlangs dat hij voor het plaatsen van een terrasje op het Binnenhof langs 32 instanties moest.
In het begin zei ik het u ook al: wij moeten de creativiteit in de mens en in de samenleving stimuleren. Als wij dat doen, ben ik ervan overtuigd dat er genoeg bruikbare ideeen en plannen naar boven komen. Een goed voorbeeld van wat ik bedoel is het werk- gelegenheidsplan dat door de Heidemaatschappij in overleg met de FNV is ontwikkeld. Daar heeft men actief ingespeeld op de terug- lopende overheidsbestedingen. Het plan gaat uit van werk voor zestigduizend man per jaar. Laat men in Den Haag dit plan eens goed bestuderen. Het lijkt te aantrekkelijk om zomaar terzijde te schuiven.
Ook in Limburg tiert de wildgroei welig. Als ik alleen maar eens denk aan al die instanties die zich bezighouden met "Limburg- promotie", met het aantrekken van nieuwe bedrijven naar deze provincie met haar hoge werkloosheid: natuurlijk de provinde, vele gemeenten, het LIOF, het ETIL in Maastricht, de Kamers van Koophandel en anderen. Wat een versnippering van krachten! En in vele andere provindes is het al niet anders.
In de komende jaren zullen er naar liberaal inzicht de nodige hervormingen aangebracht moeten worden in onze samenleving en in de wijze waarop ons land wordt bestuurd. Eindelijk zal de bezem door onze bureaucratie moeten. Laat men in Den Haag haast maken met de aanbevelingen van de commissie-Vonhoff.
Maar er is meer: wij moeten kritisch kijken naar ons gebouw van sociale zekerheid. Laat

er geen misverstand over bestaan: de fundamenten van dat gebouw moeten intact blijven. Ieder die een
uitkering werkelijk nodig heeft, zal de liberalen aan zijn zijde vinden. De koopkracht van de echte minima willen wij in stand houden. Maar niemand kan ontkennen dat er in tijden van welvaart ook luxe is binnengeslopen die wij ons geen van allen meer kunnen permitteren. Juist terwille van degenen die het echt nodig hebben, moeten wij nu de moed opbrengen hervormingen aan te brengen.
Als wij nu niets doen, dan doen wij demensen met uitkeringen van morgen tekort.
Hervormingen ook in onze beloningsstructuur. Hoeveel beloningen berusten niet op traditie, zijn niet vastgelegd in schalen die in feite zijn verouderd. Opgezet wellicht in een tijd toen het arbeidsaanbod van heel andere aard was dan nu. Smerig werk, vuil werk moet in onze samenleving beter worden betaald. Mensen die werken voor een minimumloon mogen best meer verdienen dan zij die een minimum-uitkering krijgen. Uitgangspunt moet zijn dat extra prestatie, extra inspanning moet worden gestimuleerd, moet worden aangemoedigd in plaats van gestraft. Als wij dat doen, zal ook de arbeidsmarkt weer beter functioneren.
Als ik aan hervormingen denk, denk ik ook aan een plan om het verdere verval in onze steden tegen te gaan. Aan de verkrotting, de verpaupering, de grote en kleine criminaliteit moet een einde komen. De leefbaarheid is in het geding. Er moet een nationaal samenhangend herstelplan komen, gericht op de grote steden. Hervormingen ook, door bezuiniging en bestaande overheidstaken eens echt kritisch te bezien. Ik weet het, men moet door een betonnen muur wanneer men besluit bepaalde overheidstaken te kappen. Er zijn altijd een heleboel argumenten te bedenken waarom juist met de bestaande taak moet worden doorgegaan. Steeds opnieuw moeten wij bekijken of nieuwe taken niet voorrang hebben" boven bestaande. Of wij door nieuwe taken aan te pakken niet meer mensen helpen dan door verder te gaan op de platgetreden paden.
Wij vragen van de politiek, van de politici: Hou op met alleen najagen van wat ons vandaag bezighoudt. Denk vooruit over de samenleving van morgen. Wijs ons de weg naar een toekomst van vrede, een toekomst waarin het plezierig leven is. Wij vragen om een visie op langere termijn, om een perspectief, om een baken om op te koersen.
Ik steek mijn handen uit, ik roep het uit: Wij liberalen, wij doen mee, wij gaan vooropl
Wie durft te zeggen dat er in deze maatschappij geen uitdagingen meer zijn! Dat alles zo goed en mooi geregeld is. Onze samenleving barst van de uitdagingen. Maar willen wij

die uitdagingen aan- kunnen, dan is een nieuwe aanpak nodig, gebaseerd op een liberaal élan. Ons liberalisme, dat een beroep doet op de creativiteit, een beroep op de inventiviteit van de mens. Een opleving van de samenleving, die afrekent met de verslaving aan de overheid. Stimuleren, Thorbecke zei het al, van de zelfstandige kracht in mens en maatschappij.

Als wij die weg met elkaar kiezen - al eerder heb ik gezegd: het gaat om denken, durven, doen - worden de tachtiger jaren de jaren van een nieuw liberaal élan, de jaren van een hernieuwde vitaliteit.